

فصل بیست و دوم



شاخص های قیمت



مقدمه

سابقه بررسی قیمت‌ها و محاسبه شاخص‌های ذی‌ربط در نقاط شهری و روستایی کشور که در حال حاضر توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و مرکز آمار ایران انجام می‌گیرد، به شرح زیر است:

الف) شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط شهری

برای اولین بار، بانک ملی ایران در سال ۱۳۱۵، محاسبه شاخص هزینه زندگی^۱ و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها را در نقاط شهری آغاز کرد. در سال ۱۳۳۸، با تغییر سال پایه، محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها مورد تجدیدنظر قرار گرفت و با تأسیس بانک مرکزی ایران در سال ۱۳۳۹، مسئولیت تهیه شاخص‌های مذکور، به این بانک محول شد. بانک مرکزی ایران، با توجه به

تغییرات قابل‌ملاحظه در الگوی مصرف خانوارها و ترکیب هزینه آن‌ها، سال ۱۳۴۸ را سال پایه قرار داد و تجدیدنظر دوم را در محاسبه شاخص هزینه زندگی و شاخص قیمت عمده‌فروشی کالاها به عمل آورد. در سال ۱۳۵۳ تحولاتی در اوضاع اقتصادی کشور پدید آمد و سال مذکور به‌عنوان سال پایه در نظر گرفته شد. بر همین اساس، محاسبه شاخص‌های فوق، برای سومین بار مورد تجدیدنظر قرار گرفت.

در سال ۱۳۶۱، با توجه به تغییرات ایجادشده در الگوی مصرف خانوارها که ناشی از تحولات اقتصادی و اجتماعی بعد از انقلاب اسلامی بود، این سال به‌عنوان سال پایه انتخاب شد و تجدیدنظر در زمینه محاسبه شاخص‌های مذکور به عمل آمد.

در سال ۱۳۶۹، با پایان یافتن جنگ تحمیلی و تغییر شرایط اقتصادی، ضرورت تجدیدنظر در سال پایه احساس شد و این سال را بانک مرکزی به‌عنوان سال پایه انتخاب کرد.

بانک مرکزی در سال ۱۳۷۸، سال پایه را برای "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری ایران" از سال ۱۳۶۹ به سال

منظور از "شاخص هزینه زندگی"، "شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی" است.

موردنظر برای سال‌های ۱۳۷۵ لغایت ۱۳۸۳، به تفکیک استان‌ها و کل کشور تهیه و منتشر شده است. از سال ۱۳۸۳ تا سال ۱۳۹۱، سال ۱۳۸۱ به‌عنوان سال پایه مبنای محاسبه بوده است. در حال حاضر بر اساس آخرین تجدیدنظر سال ۱۳۹۵ به‌عنوان سال پایه مبنای محاسبه قرار گرفته است.

تعاریف و مفاهیم

شاخص بهای عمده‌فروشی کالاها: معیار سنجش تغییرات متوسط قیمت.

شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی: معیار سنجش تغییرات قیمت تعداد معین و ثابتی از کالاها و خدمات مورد مصرف خانوار نسبت به سال پایه، شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی نامیده می‌شود.

طبقه‌بندی در گروه‌های کالاها و خدمات: طبقه‌بندی کالاها و خدمات در شاخص‌های قیمت، بر اساس ماهیت آن‌ها و طبقه‌بندی‌های بین‌المللی و نیازهای ملی انجام گرفته است، ولی مبنای کلی، طبقه‌بندی پیشنهادی سازمان ملل (COICOP)^۲ برای کالاها و خدمات مصرفی، SITC^۳ برای عمده‌فروشی می‌باشد که بنا بر ملاحظات اقتصاد ایران، تغییراتی در آن داده شده است.

^۲ طبقه‌بندی مصرف فردی برحسب هدف
(Classification of Individual Consumption)
(According Purpose: COICOP).

^۳ طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی تجارت (Standard International Trade Classification: SITC)

۱۳۷۶ تغییر داد. همچنین این شاخص از سال ۱۳۸۵ بر اساس سال پایه ۱۳۸۳ محاسبه و ارائه شده است. لازم به ذکر است از سال ۱۳۸۱ محاسبه این شاخص در دفتر "شاخص قیمت‌ها"ی مرکز آمار ایران آغاز شد و از سال ۱۳۹۰ مقرر شد اطلاعات این شاخص در سالنامه آماری کشور بر اساس سال پایه ۱۳۸۱ ارائه شود. شایان‌ذکر است در سال ۱۳۹۱ اطلاعات این شاخص بر اساس سال پایه ۱۳۹۰ توسط دفتر شاخص قیمت مرکز آمار ایران محاسبه و در سالنامه آماری کشور قرار گرفت.

ب) شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی

خانوارها در نقاط روستایی

در سال ۱۳۵۳، مرکز آمار ایران برای اولین بار، طرح آمارگیری از قیمت خرده‌فروشی تعدادی از کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی را به مرحله اجرا در آورد و از آن زمان تا مهرماه ۱۳۵۷، نتایج حاصل از آمارگیری‌های مذکور را همه‌ساله به‌صورت متوسط قیمت کالاها و خدمات مصرفی در نقاط روستایی، در قالب نشریات فصلی و سالانه، منتشر می‌کرد. پس از آن، نتایج نیمه دوم سال ۱۳۵۸ و نیمه اول سال ۱۳۵۹ طرح آمارگیری فوق، به‌صورت متوسط قیمت و شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی روستایی در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفت.

از سال ۱۳۶۱ لغایت سال ۱۳۷۵، شاخص قیمت خرده‌فروشی کالاها و خدمات مصرفی خانوارها در نقاط روستایی، بر اساس سال پایه ۱۳۶۱ تهیه و منتشر می‌شد. همچنین در سال ۱۳۷۶، سال ۱۳۷۴ به‌عنوان سال پایه انتخاب و آمارهای

در این طبقه‌بندی‌ها، کالاها و خدمات به چند گروه بزرگ تقسیم می‌شود که هر یک از آن‌ها چندین زیرگروه دارد. گروه‌های بزرگ را گروه‌های اصلی و زیرگروه‌های آن‌ها را گروه‌های فرعی کالاها و خدمات می‌نامند. در ضمن، گروه‌های کالاها و خدمات برحسب نیاز بر اساس گروه‌های اختصاصی نیز طبقه‌بندی می‌شوند.

سال پایه: سال معین و ثابتی است که درصد تغییرات شاخص، نسبت به آن سنجیده می‌شود و عدد شاخص در آن سال برابر ۱۰۰ است.

ضریب اهمیت: سهم هر کالا یا خدمت را در مجموعه کالاها و خدمات مشمول شاخص، ضریب اهمیت می‌گویند. در شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی، سهم هر کالا یا خدمت، نسبت هزینه پرداختی خانوار، برای آن کالا یا خدمت به کل هزینه خانوار می‌باشد. در شاخص قیمت عمده‌فروشی، سهم هر کالا، ارزش

فروش عمده‌فروشی کالا به کل ارزش عمده‌فروشی کالاها می‌باشد.

نقاط شهری: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۲- جمعیت".

نقاط روستایی: رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم "فصل ۲- جمعیت".

گزیده اطلاعات

شاخص کل قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری و روستایی در سال ۱۳۹۶ نسبت به سال قبل به ترتیب ۱۱ و ۱۲ درصد افزایش را نشان می‌دهد. بیشترین افزایش در خانوارهای شهری مربوط به گروه خوراکی و آشامیدنی‌ها با مقدار ۱۲/۹ و بیشترین افزایش در خانوارهای روستایی مربوط به گروه خوراکی و آشامیدنی‌ها با مقدار ۱۴/۹ می‌باشد.

۱-۲۲- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری برحسب گروه‌های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه‌های فرعی (۱۳۹۵=۱۰۰)

گروه‌های کالاها و خدمات	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	درصد تغییر سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵
شاخص کل	۴۴/۳	۵۶/۳	۷۳/۶	۸۴/۳	۹۳/۱	۱۰۰/۰	۱۱۱/۰	۱۱/۰
گروه‌های اصلی و فرعی:								
خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات.....	۳۹/۴	۵۷/۲	۸۱/۲	۸۷/۸	۹۳/۶	۱۰۰/۰	۱۱۲/۸	۱۲/۸
خوراکی و آشامیدنی‌ها.....	۳۹/۷	۵۷/۴	۸۱/۳	۸۷/۹	۹۳/۸	۱۰۰/۰	۱۱۲/۹	۱۲/۹
خوراکی‌ها.....	۴۰/۳	۵۸	۸۱/۹	۸۸/۳	۹۳/۹	۱۰۰/۰	۱۱۲/۹	۱۲/۹
نان و غلات.....	۴۳/۵	۵۸/۶	۸۰/۹	۹۰/۴	۹۴/۷	۱۰۰/۰	۱۰۹/۱	۹/۱
گوشت قرمز، سفید و فراورده‌های آن‌ها.....	۴۰/۸	۶۲/۶	۸۱/۷	۸۷/۶	۸۹/۹	۱۰۰/۰	۱۱۳/۶	۱۳/۶
گوشت قرمز و گوشت ماکیان	۴۱/۸	۶۳/۸	۸۲/۶	۸۷/۶	۸۹/۰	۱۰۰/۰	۱۱۵/۲	۱۵/۲
ماهی‌ها و صدف‌داران	۳۳/۴	۵۳/۶	۷۵	۸۷/۷	۹۶/۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۳	۰/۳
لبنیات و تخم‌مرغ.....	۳۹	۵۸/۹	۷۵/۸	۸۶/۲	۹۳/۹	۱۰۰/۰	۱۱۵/۷	۱۵/۷
روغن‌ها و چربی‌ها.....	۳۹/۵	۵۶/۴	۸۳/۱	۸۹/۳	۹۴/۱	۱۰۰/۰	۱۱۵/۰	۱۵/۰
میوه‌ها و خشکبار	۳۶/۸	۵۵/۲	۸۳/۴	۸۸/۲	۱۰۰/۳	۱۰۰/۰	۱۱۱/۱	۱۱/۱
سبزی‌ها و حبوبات.....	۳۶/۵	۵۴/۹	۹۳/۴	۹۲/۰	۹۸/۱	۱۰۰/۰	۱۲۳/۰	۲۳/۰
قند و شکر و شیرینی‌ها.....	۴۴	۵۴	۷۳/۲	۸۰/۰	۸۷/۷	۱۰۰/۰	۱۰۴/۴	۴/۴
ادویه و چاشنی‌ها.....	۳۷/۷	۴۹/۱	۷۲/۴	۸۲/۰	۸۹/۲	۱۰۰/۰	۱۱۰/۳	۱۰/۳
چای و سایر آشامیدنی‌ها (غیرالکلی)	۳۱/۷	۵۰	۷۳/۷	۸۲/۳	۹۲/۴	۱۰۰/۰	۱۱۳/۶	۱۳/۶
دخانیات.....	۲۷/۹	۴۹/۳	۷۷/۵	۸۳/۰	۸۷/۳	۱۰۰/۰	۱۰۷/۳	۷/۳
کالاهای غیرخوراکی و خدمات.....	۴۶/۵	۵۵/۸	۷۰/۲	۸۲/۸	۹۲/۸	۱۰۰/۰	۱۱۰/۲	۱۰/۲

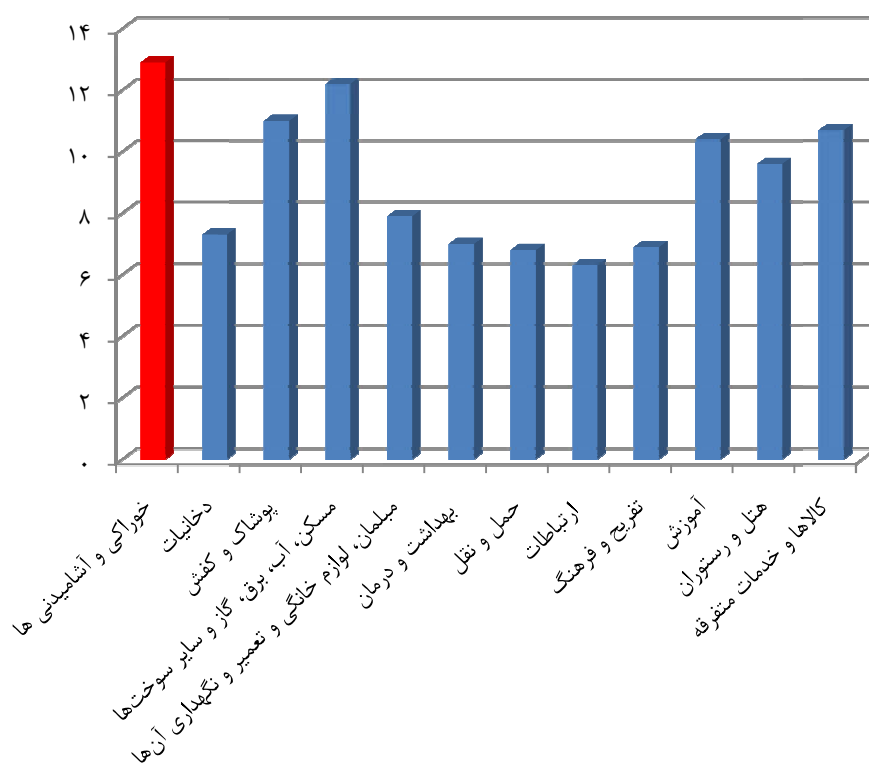
۱-۲۲- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری برحسب گروه‌های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه‌های فرعی (دنباله) (۱۳۹۵=۱۰۰)

گروه‌های کالاها و خدمات	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	درصد تغییر سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵
پوشاک و کفش.....	۳۸/۸	۵۰/۳	۶۹/۲	۸۱/۲	۸۹/۷	۱۰۰/۰	۱۱۱/۰	۱۱/۰
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها.....	۵۴/۱	۵۹/۴	۶۶/۹	۸۰/۱	۹۳/۹	۱۰۰/۰	۱۱۲/۲	۱۲/۲
مسکن.....	۵۳/۵	۵۹/۱	۶۷/۲	۸۰/۵	۹۴/۶	۱۰۰/۰	۱۰۹/۳	۹/۳
اجاره.....	۵۳/۸	۵۹/۳	۶۷/۲	۸۰/۵	۹۴/۷	۱۰۰/۰	۱۰۹/۳	۹/۳
نگهداری و تعمیر واحد مسکونی	۴۰/۳	۵۰/۹	۷۰/۲	۸۱/۳	۹۰/۷	۱۰۰/۰	۱۱۰/۵	۱۰/۵
آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۵۸/۱	۶۰/۸	۶۴/۸	۷۷/۶	۸۸/۹	۱۰۰/۰	۱۲۶/۶	۲۶/۶
مبلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آن‌ها.....	۳۸/۹	۵۲	۷۴/۵	۸۴/۴	۹۱/۹	۱۰۰/۰	۱۰۷/۹	۷/۹
بهداشت و درمان.....	۳۶/۹	۴۴/۹	۶۵/۴	۷۸/۲	۹۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۷/۰	۷/۰
حمل و نقل.....	۴۱/۳	۵۲/۳	۷۱/۹	۸۹/۱	۹۵/۰	۱۰۰/۰	۱۰۶/۸	۶/۸
ارتباطات.....	۸۶/۹	۹۵/۴	۱۰۹/۵	۱۰۲/۷	۹۶/۲	۱۰۰/۰	۱۰۶/۳	۶/۳
تفریح و فرهنگ.....	۳۸/۲	۵۲/۵	۷۰/۵	۸۱/۳	۹۲/۷	۱۰۰/۰	۱۰۶/۹	۶/۹
آموزش.....	۵۱/۷	۵۶	۶۴/۷	۸۱/۹	۹۵/۶	۱۰۰/۰	۱۱۰/۴	۱۰/۴
هتل و رستوران.....	۳۸/۴	۵۰/۷	۶۸/۴	۷۹/۱	۸۹/۸	۱۰۰/۰	۱۰۹/۶	۹/۶
کالاها و خدمات متفرقه.....	۴۱/۷	۶۳/۵	۷۵/۹	۸۳/۳	۸۸/۹	۱۰۰/۰	۱۱۰/۷	۱۰/۷
گروه‌های اختصاصی:								
کالاها.....	۴۰/۶	۵۶	۷۷/۵	۸۷/۰	۹۳/۱	۱۰۰/۰	۱۱۲/۵	۱۲/۵
خدمات.....	۴۹/۹	۵۶/۷	۶۷/۶	۸۰/۴	۹۳/۰	۱۰۰/۰	۱۰۹/۰	۹/۰
شاخص کل ^(۱)	۴۱/۵	۵۵/۴	۷۵/۵	۸۵/۵	۹۲/۶	۱۰۰/۰	۱۱۱/۶	۱۱/۶

(۱) شاخص کل منهای ارزش اجاری واحدهای مسکونی ملکی.

مأخذ: مرکز آمار ایران. دفتر شاخص قیمت‌ها.

۲۲-۱- درصد تغییر شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای شهری
سال ۱۳۹۶ نسبت به ۱۳۹۵



منبع: جدول ۲۲-۱

۲-۲- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی برحسب گروه‌های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه‌های فرعی (۱۳۹۵=۱۰۰)

گروه‌های کالاها و خدمات	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	درصد تغییر سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵
شاخص کل	۴۱/۷	۵۵/۴	۷۴/۴	۸۴	۹۱/۵	۱۰۰/۰	۱۱۲/۰	۱۲/۰
گروه‌های اصلی و فرعی:								
خوراکی‌ها، آشامیدنی‌ها و دخانیات.....	۳۹/۵	۵۷/۱	۸۱	۸۶/۹	۹۲/۱	۱۰۰/۰	۱۱۴/۷	۱۴/۷
خوراکی و آشامیدنی‌ها.....	۳۹/۹	۵۷/۳	۸۰/۸	۸۶/۸	۹۲/۱	۱۰۰/۰	۱۱۴/۹	۱۴/۹
خوراکی‌ها.....	۴۰/۷	۵۷/۷	۸۱/۲	۸۷	۹۲/۳	۱۰۰/۰	۱۱۴/۴	۱۴/۴
نان و غلات.....	۴۳/۸	۶۰/۶	۷۹/۴	۹۰/۱	۹۶/۲	۱۰۰/۰	۱۱۲/۰	۱۲/۰
گوشت قرمز، سفید و فراورده‌های آن‌ها.....	۴۴/۸	۶۶/۸	۸۵/۵	۸۹/۶	۸۸/۱	۱۰۰/۰	۱۱۷/۷	۱۷/۷
گوشت قرمز و گوشت ماکیان.....	۴۶/۲	۶۸/۵	۸۶/۷	۸۹/۹	۸۷/۲	۱۰۰/۰	۱۱۸/۷	۱۸/۷
ماهی‌ها و صدف‌داران.....	۳۲/۵	۵۲	۷۴/۷	۸۷	۹۵/۷	۱۰۰/۰	۱۰۲/۱	۲/۱
لبنیات و تخم‌مرغ.....	۴۶/۲	۶۳/۴	۸۱/۳	۸۷/۹	۹۴/۲	۱۰۰/۰	۱۱۴/۷	۱۴/۷
روغن‌ها و چربی‌ها.....	۴۰/۳	۵۷/۲	۸۱/۸	۸۵/۳	۹۱/۷	۱۰۰/۰	۱۰۸/۹	۸/۹
میوه‌ها و خشکبار.....	۳۱/۹	۴۹/۲	۷۴/۸	۷۹	۹۲/۵	۱۰۰/۰	۱۰۷/۸	۷/۸
سبزی‌ها و حبوبات.....	۳۳/۵	۴۸/۳	۹۴/۵	۹۱/۵	۹۶/۵	۱۰۰/۰	۱۳۰/۳	۳۰/۳
قند و شکر و شیرینی‌ها.....	۴۱/۸	۴۹/۸	۶۶/۹	۷۵/۴	۸۱/۹	۱۰۰/۰	۱۰۱/۴	۱/۴
ادویه و چاشنی‌ها.....	۳۸	۴۸/۹	۷۳/۸	۸۲/۷	۸۹/۷	۱۰۰/۰	۱۱۲/۰	۱۲/۰
چای و سایر آشامیدنی‌ها (غیرالکلی)	۲۹/۷	۵۲/۳	۷۵/۲	۸۵	۹۰/۶	۱۰۰/۰	۱۲۲/۳	۲۲/۳
دخانیت.....	۲۸/۷	۵۲/۹	۸۵/۷	۸۷/۱	۸۹/۷	۱۰۰/۰	۱۱۰/۴	۱۰/۴
کالاهای غیرخوراکی و خدمات.....	۴۳/۴	۵۴	۶۹/۳	۸۱/۸	۹۱/۱	۱۰۰/۰	۱۱۰/۰	۱۰/۰

۲-۲- شاخص قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوارهای روستایی برحسب گروه‌های اختصاصی، اصلی و برخی از گروه‌های فرعی (دنباله) (۱۳۹۵=۱۰۰)

گروه‌های کالاها و خدمات	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	درصد تغییر سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵
پوشاک و کفش.....	۳۹/۷	۵۱/۹	۷۱/۶	۸۴/۲	۹۱/۳	۱۰۰/۰	۱۱۰/۵	۱۰/۵
مسکن، آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها.....	۴۸/۲	۵۳/۹	۶۰/۵	۷۴/۵	۸۸/۵	۱۰۰/۰	۱۱۱/۷	۱۱/۷
مسکن.....	۵۳/۳	۵۸/۸	۶۷/۲	۸۰/۵	۹۴/۵	۱۰۰/۰	۱۰۹/۶	۹/۶
اجاره.....	۵۳/۸	۵۹/۳	۶۷/۲	۸۰/۵	۹۴/۷	۱۰۰/۰	۱۰۹/۳	۹/۳
نگهداری و تعمیر واحد مسکونی	۴۳/۲	۴۹/۲	۶۷	۸۱/۵	۹۱/۳	۱۰۰/۰	۱۱۷/۳	۱۷/۳
آب، برق، گاز و سایر سوخت‌ها	۴۲/۵	۴۸/۵	۵۳	۶۷/۸	۸۱/۸	۱۰۰/۰	۱۱۵/۴	۱۵/۴
مبلمان، لوازم خانگی و تعمیر و نگهداری آن‌ها.....	۳۷/۱	۵۰/۱	۷۴/۹	۸۶/۲	۹۲/۷	۱۰۰/۰	۱۱۰/۳	۱۰/۳
بهداشت و درمان.....	۳۸/۵	۴۷/۱	۶۷/۸	۷۹/۳	۹۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۷/۳	۷/۳
حمل و نقل.....	۴۲/۸	۵۲/۹	۷۰/۸	۸۶/۶	۹۴/۱	۱۰۰/۰	۱۰۹/۴	۹/۴
ارتباطات.....	۸۰/۳	۸۹/۵	۱۰۳/۴	۱۰۰	۹۴/۸	۱۰۰/۰	۱۰۶/۰	۶/۰
تفریح و فرهنگ.....	۳۵/۷	۵۰/۱	۶۹/۸	۸۱/۳	۹۲/۷	۱۰۰/۰	۱۰۸/۱	۸/۱
آموزش.....	۴۷/۸	۵۲/۵	۶۱/۳	۸۱/۸	۹۶/۹	۱۰۰/۰	۱۰۷/۵	۷/۵
هتل و رستوران.....	۴۵/۲	۵۸/۳	۷۹/۳	۸۹/۸	۹۵/۰	۱۰۰/۰	۱۰۴/۸	۴/۸
کالاها و خدمات متفرقه.....	۳۹	۶۳/۹	۷۶/۵	۸۴/۵	۸۹/۹	۱۰۰/۰	۱۱۰/۴	۱۰/۴
گروه‌های اختصاصی:								
کالاها.....	۴۰	۵۵/۵	۷۶/۶	۸۵/۱	۹۱/۴	۱۰۰/۰	۱۱۳/۱	۱۳/۱
خدمات.....	۴۶/۸	۵۵/۱	۶۷/۸	۸۰/۷	۹۲/۰	۱۰۰/۰	۱۰۹/۶	۹/۶
شاخص کل ^(۱)	۴۰/۶	۵۵	۷۵	۸۴/۳	۹۱/۲	۱۰۰/۰	۱۱۲/۴	۱۲/۴

(۱) شاخص کل منهای ارزش اجاری واحدهای مسکونی ملکی.

مأخذ: مرکز آمار ایران. دفتر شاخص قیمت‌ها.